

Steg för steg mot socialismen

Vid nästa socialdemokratiska partikongress, 1990, har 1975 års partiprogram varit gällande i femton år. Det har, skrev partistyrelsen inför höstens partikongress, "sedan detta program antogs, inte skett några vägande förändringar i socialdemokratins ideologiska förhållningssätt eller samhällssyn". Det är just det som bekymrar många av oss fondmotståndare.

— Med fonderna tar vi över successivt. Det skrev LO-Tidningen med stora bokstäver på sin förstasida när Rudolf Meidner 1975 lade fram sitt och LOs första löntagarfondsförslag. Det är detta det yttersta syftet med fonderna från fondhångarnas sida som har gjort att fondfrågan i över tio år har varit den i särklass mest kontroversiella blockskiljande frågan i svenskt politiskt liv.

Nu har fonddebatten börjat om igen på allvar.

— Dags att ta makten över kapitalet, skrev LO-ägda Aftonbladet nyligen.

— Efter löntagarfondernas och medbestämmandelagens politiska kastrering återstår dock bara ett medansvar för den kapitalistiska produktionens resultat på marknaden. För makten sattes effektiva spärrar. Men kapitalet är inte längre riskvilligt och därför borde "andra intressen än dagens" styra företagen. Därför är den ekonomiska demokratis genomförande den stora framtidsutmaningen, manade Aftonbladet.

Olof Palme sade i den avslutande riksdagsdebatten om löntagarfonderna den 20 december 1983: "Detta förslag är inte det första steget. Det är steget. Fonderna blir en faktor att räkna med i den svenska ekonomin och en motvikt mot de stora

privata maktkoncentrationerna. Men det blir alls icke fråga om något *ensidigt* (kurs här) övertagande från fondernas sida.

I Olof Palmes tal instämde hela den dåvarande socialdemokratiska riksdagsgruppen. Våren 1987 skrev Rudolf Meidner i den socialdemokratiska idétidskriften Tiden (nr 4) att fonddebatten blev så hård "därför att motståndarna anser, med visst fog, att dessa reformer är etapper på en väg som leder betydligt längre. Vi skall akta oss för att förringa och bagatellisera våra egna förslag bara för att få dem allmänt accepterade".

I partistyrelsens förslag till höstens partikongress (s) sades bl a att "den politiska demokratin har vi erövrat. Vi eftersträvar också social, kulturell och ekonomisk demokrati. Den ekonomiska makten i samhället är fortfarande mycket ojämnt fördelad. De senaste årens utveckling har snarare lett till ökad maktkoncentration. Den har åstadkommit bland annat genom ett alltmer utbredd korsvis ägande i näringslivet. Bestämmanderätten över storföretag, banker och institutioner har — trots samhälls- och löntagarrepresentanter — koncentrerats ytterligare till en liten grupp personer."

Enligt Aftonbladet är den nya metoden att "i verklig mening demokratisera och aktivera de anonyma institutionerna... Därmed skulle den väldiga kraft mobiliseras som ligger i att vi alla tillsammans är den egentliga majoritetsägaren till näringslivet och dess kapitalstock".

De socialdemokratiska socialisterna har gjort ett elegant byte av motivering för socialismen. Tidigare motiverades fondsocialismen med att det var så få som ägde företagen. Nu är motivet för införan-

det av socialism i stället påståendet (Aftonbladet 16/8) att "huvuddelen av kapitalet ägs av institutioner, varav de flesta förvaltar pengar åt ett stort antal människor (pensionsfonder, försäkringsbolag, löntagarfonder, allemansfonder). De traditionella kapitalisterna äger en allt mindre del av det totala kapitalet i näringslivet".

Socialdemokraternas partisekreterare Bo Toresson sade på presskonferensen att "om vi bibehåller de viktiga demokratiska institutionerna i samhället, *då skall vi steg för steg kunna gå vidare*, så att även det ekonomiska livet inlemmas i demokratin". Då häpnade Dagens Nyheters chefredaktör Svante Nycander och utbrast: "Du kan inte mena att Ni kan göra vad som helst, bara det inte kallas löntagarfonder? Det måste väl vara så att ni har sagt nej till att fortsätta med kollektiviseringen av ägandet?"

Fonddebatten är avslutad först när såväl LO som det socialdemokratiska partiet har kommit till insikt om att fonderna "var fel från början"; att det var fel att införa löntagarfonderna, inte därför att motståndet bland väljarna blev starkt, utan därför att det var fel att förespråka ett förslag som sist och slutligen bygger på uppfattningen att vårt nuvarande ekonomiska system skall i grunden förändras i socialistisk riktning med löntagarfonderna som medel, eller på annat sätt. För fonddebatten handlar ytterst inte om man skall ha löntagarfonder utan om man skall ha socialism och den blir inte bättre av att den genomförs "successivt" eller av att den införs "ensidigt" genom löntagarfon-

der eller flersidigt genom löntagarfonderna kompletterade med de nya steg som LO och det socialdemokratiska partiet nu förbereder.

Den manifestation som fondmotståndarna förbereder att hålla på Stockholms Stadion den 4 oktober har redan fått god draghjälp. Motståndet mot fonderna kommer inte att upphöra förrän fonderna har avskaffats och med dem planerna på att omvandla Sverige till ett socialistiskt land.

Man skall vara på det klara med att LOs kraftiga engagemang för fondsocialismen inte bara bygger på att man i LO-huset skulle vara mer ideologiskt renlärig än på det socialdemokratiska partikansliet. Det är uppenbart att LO-ledningen och hela den apparat som fackföreningarna har byggt upp skulle ha en helt annan betydelse och långt högre status i ett fondsocialistiskt samhälle. Utan att hårdra jämförelsen kan det vara be-lysan- de att dra en parallell mellan LO-byråkratins önskan om ett fondsocialistiskt Sverige och det motstånd som möter reformförslagen i motsatt riktning i Sovjet.

Parallellen med Sovjet kommer förmodligen att göra fondanhängarna uppbragta. Nu är taggtrådsrullarna i farten igen, kommer de kanske att säga. Men man skall komma ihåg att det är socialisterna i öststaterna som har rullat ut den taggtråd som än i dag skiljer det ofria Europas stater från de stater i Europa som bygger sin frihet och sitt välstånd på den typ av ekonomi som fondanhängarna vill ersätta med något annat.